SZINHÁZ

Nem vagyok én tűzmester!

Gárdonyi Géza 1900. júniusában fogott **A bor** című darabja megírásához. Csakhogy borús, esős napok következtek, és egri házában sehogy sem ment a munka. Hirtelen elhatározással vonatra ült, gondolván, ott megjön a kedve. És csakugyan így lett. Budapesten vonatot váltott, Nagyváradon szintén. Eljutott Szászrégenbe, majd Borszékre, s közben befejezte a darab első változatát.

Ilyen előzmények után elvárnánk, hogy zajos, mozgalmas, cselekménydús, érdekfeszítő legyen a színmű. Dehát Gárdonyi Géza humoros falusi életképet írt a szokásosnál kevesebb népszínműves cicomával, cikornyával. Ha „A bor" nem is robbantott fel semmit a színházi világban, de bemutatásának idején mindenképpen bizonyos „haladást" képviselt (nem azért, mert vonatokon íródott). Igen ám, de azóta nyolcvan év telt el. Ami akkor nóvum volt annak már csak irodalmi vagy színháztörténeti jelentősége van. Mégis miért került színre? A rendező a műsorfüzetben ezt megmagyarázza. De bár ne tenné! Bár hagyná mindenki azt higgyen, amit akar. Mert a következőket állítja: döbbenetesen mai és aktuális ez a darab, s vele az alkoholfogyasztás káros szenvedélye ellen is agitálnak. Hm... A végtelenül naiv mese szerint egy gazda hét évben egyszer iszik bort, EZÉRT elveri a feleségét, az asszony hazamegy az anyjához; majd hamar rájönnek, őket az Isten meg Gárdonyi és a népszínművek szelleme is egymásnak teremtette. Ez aktuális? Hát igen, abban az értelemben, hogy ezelőtt nyolcvan évvel is akadt, aki elpáholta feleségét, s bizonyára nyolcvan év múlva is akadni fog. Tehát „örökzöld" téma. Ám egyáltalán nem rettent el a darab a borivástól! Ellenkezőleg, a vigadozást, mulatozást eszményíti! És akiknek egyáltalán tetszhet „A bor", az bizonyosan szereti a cigányzenés népies hejehujázást. Vagy talán a banálitások seregét, a falcs humorizálásokat, a társadalmi szeplők eltakarását, az életképhamisításokat tarthatnánk aktuálisnak?

Bárhogyan közelítsük meg a darabot, komoly és értelmes mondanivalót nem lehet felfedezni benne. Olyan bájolgó a történet, hogy ilyen még meséskönyvekben sincs; a papírmasé figurák öltözéke nem más, mint egész karakterük; a környezetrajzot pedig mintha egy naiv festő készítette volna.

Talán jobb lenne a helyzet, ha a vásárhelyiek úgy fogják fel a darabot, mint egy moderáltabb népszínműt, s nem iktatják ki a jellegzetes színeket, ízeket; ha a szórakoztatás bevallott és következetesen vállalt céljuk lenne (hisz a közönség nagy része ki-

VARGA SÁNDOR

(Folytatás a 4. oldalon)

Nem vagyok én tűzmester!

(Folytatás a 3. oldalról)

zárólag felüdülést, felszabadulást keres a színházban, ám a II. és III. felvonás rém unalmas); vagy ha valami úton-módon költőiséggel (esetleg paródisztikus ötletekkel) tarkítják.

Nagyon érdekes: egy ilyen darabban minden színész jó alakítást tud nyújtani. Azért, mert görcsös, bonyolult (meg igazi) gondolatnak „párája" sincs a színpadon? Vagy mert mindent rövid mondatokkal kell megfogalmazni? Vagy mert nincs komplex jellem? Esetleg mert a színészek szeretik szerepüket és szívesen játszanak? **Nagy József** erőshangú, délceg kovács (bár inkább kisvárosi mesterembernek látszik), és jó benyomást kelt. **Ferenczy István** a tőle megszokott dinamikus játékot nyújtja. Csak a részegségi jelenetek nem tűl sikerültek. **Bálint Márta Gyurffy András**sal idilli pár — tetszett a harmadik felvonás kiskapu előtti jelenete, amely talán az egész előadás egyetlen valódi „székelyes", költői és évődös momentuma. (Számomra bizonyosnak látszik, hogy ruhaváltással nem lehet szellemiséget váltani, még akkor sem, ha ez a szellemiség roppant idillikus, népszínműves. A Szeged környéki parasztból vajmi nehezen lehet nyárádmenti székelyt faragni.) **Faluvégi Lajos** úgy veszi fel mellényét, mintha páncélba öltözne. Jó mozzanat. **Gyarmati István** Durbintsának „poénja" mindig bejön. „El vagyunk ragadtatva", ha azt halljuk: egye meg a fene. Ha a tartalomtól elvonatkoztatunk, nyugodtan állítható, a színpadi helyzetek, beállítások tetszetősek. A játéknak sok erénye van. A díszlet funkcionális, szerény, egyszerű, de a ruhák néha túl parádésak. A rendező: **Hunyadi András**, díszlet és jelmeztervező: **Szakács György**.

Úgy érzem, az 1901-es bemutató után megjelent bírálatok mára is érvényesek. Ezért idézek belőlük: „Őszintén szólva nem gondoltuk volna, hogy ezekkel az alakokkal (Göre) valaha színpadon is találkozunk... Igazán nem hittük volna, hacsak föl nem tételezzük, hogy ennek az elsőrangú műintézetünknek (vagyis a Nemzeti Színháznak szerk. megj.) színvonalát szántszándékkal alá akarják szállítani..." Más. „Belőle pedig a Nemzeti Színház közönsége megtanulhatja, hogy ne igyék bort, mert a bor ártalmas. Berúg tőle még a legbecsületesebb ember is..." Más. „Van tömérdek jó, apró jelenet, majdnem mind színpadi fantáziával kigondolva és kezdő ügyességgel megcsinálva. Csak az egész, mint egész, nem jó." Mindezeket az ítéletek keménységéért idézem. A helyi színház rendezőjének és művészeinek jószándékát, törekvését, munkáját csak becsülni lehetne... ha tehetségüket nem ilyen érzelgős, semmit-mondó darabra fecsérelnék.

„A bor"-ról az „Egri csillagok" egyik adomája jut eszembe. Dobó kapitány német tűzmestere mindig összekeverte, felcserélte a por (puskapor) és a bor szavakat. Ezért meghagyta, amikor port kér, bort adjanak, s amikor bort kér, port adjanak neki. Vajon minket is egri tűzmesternek néznek? Bort várunk, de többnyire csak port kapunk.